

Deu anys de l'anuari de l'educació de les Illes Balears: educació, conflicte o diàleg

Per la Direcció de l'Anuari de l'Educació de les Illes Balears

L'*Anuari de l'Educació de les Illes Balears 2013* és el desè informe que presentam a la societat de les Illes Balears i no fa més que continuar el camí que vàrem començar l'any 2004, quan el Grup d'Investigació i Formació Educativa i Social (GIFES) de la Universitat de les Illes Balears va impulsar l'*Anuari de l'Educació de les Illes Balears*. Deu números de l'*Anuari* que són una demostració de diversos compromisos que s'han unit de forma natural: el compromís de la Fundació Guillem Cifre de Colonya, el compromís d'un grup de recerca educativa de la Universitat de les Illes Balears (GIFES) i el compromís de diversos professionals de l'educació de les Illes Balears.

Un anuari que es plantejava i es planteja, d'entrada, dos grans objectius: en primer lloc, contribuir, amb tota la modèstia i el convenciment de què som capaços, a situar l'educació en el centre de la preocupació de la societat de les Illes Balears. El segon objectiu era i és conseqüència de l'anterior. Només seria possible canviar el paper de l'educació a la nostra societat si fóssim capaços de posar a l'abast de tothom més coneixement sobre el nostre sistema educatiu, més dades sobre l'estat de l'educació, més elements per conèixer i comprendre l'estat de l'educació de les Illes Balears. Pensàvem —de fet, pensam— que només des del coneixement educatiu era —i és— possible començar a transformar la mentalitat, el pensament de la nostra societat, en relació amb l'educació. Un coneixement del sistema educatiu de les Illes Balears que volem que es realitzi des de diverses perspectives teòriques, ideològiques, professionals, polítiques... Si bé no es tracta de deixar de banda la implicació política de l'educació, sí que cal fugir dels dogmatismes o dels estudis excessivament descriptius que segons com es plantegen per a l'educació. En aquest sentit cal rebutjar un fet que s'està estenent, de forma general, dins la nostra societat, l'«opinionitis»: efectivament, podem constatar que actualment són molts els qui volen i pretenen opinar sobre l'educació, sobre els seus problemes, sobre les seves solucions, sobre els punts forts del sistema educatiu... I tot i que és bo que hi hagi la implicació de tothom en relació amb l'educació, també és positiu que el que se n'opini es faci des del coneixement, des de les dades, des de la reflexió, des de la fonamentació... I els problemes de l'educació només es poden resoldre des del coneixement de la realitat, des de la reflexió fonamentada, i no des de la improvisació, els apriorismes, els plantejaments ideològics, etc.

Tot i aquests dos grans objectius, la realitat de l'educació de les Illes Balears ens obliga a afegir-n'hi un altre que per a nosaltres és fonamental: contribuir a millorar la imatge de l'educació; a posar de manifest els punts forts del sistema educatiu; a assenyalar tots els aspectes de l'educació que funcionen en tots els nivells del sistema escolar; a mostrar les experiències innovadores que es duen a terme, etc. Aquest és, també, un altre objectiu al qual consideram que no podem renunciar. Efectivament: quan es parla de l'educació hi ha una tendència a parlar-ne en termes negatius, fins i tot es podria dir que de forma apocalíptica; així, cal assenyalar la tendència a exagerar-ne els aspectes negatius i a amagar-ne els positius. L'educació no és una qüestió que es valoritzi. I això resulta contraproduent no només per a la imatge que se'n dona, sinó perquè suposa un element negatiu de cara a la moral de la comunitat educativa i de la societat en general en relació amb la valoració de l'educació.

Aquests deu números de l'*Anuari de l'Educació de les Illes Balears* demostren que estam en el camí adequat. Evidencien que és possible millorar el coneixement que tenim sobre el sistema educatiu de les Illes Balears i també començar a canviar les actituds de la nostra societat en relació amb els beneficis de l'educació, des de la perspectiva econòmica, social, cultural, tecnològica, política, etc.

I tot això malgrat aquesta situació de crisi de l'educació, que ens pot fer retrocedir, de forma significativa, tant en quantitat com en qualitat de l'educació. Els importants i notoris problemes del nostre sistema educatiu, espanyol i de les Illes Balears, es poden agreujar de forma significativa; i tot això malgrat els avanços que hi ha hagut els darrers anys tant en el rendiment educatiu com en l'equitat del sistema escolar. Amb tot, el fracàs escolar i l'abandonament escolar encara són assignatures pendents que amb les mesures actuals difícilment es resoldran.

Aquesta publicació és una iniciativa, tal com s'ha dit, del Grup d'Investigació i Formació Educativa i Social (GIFES) del Departament de Pedagogia i Didàctiques Específiques de la Universitat de les Illes Balears, però es fa extensiva a professors d'altres departaments universitaris, mestres i professors del sistema escolar no universitari, inspectors d'educació, professionals de l'educació social, etc., perquè hi participin. Aquesta convidada té i ha tingut una bona acceptació i permet que l'Anuari de l'Educació contingui una perspectiva de pluralitat, de diversitat. A més, hem de recalcar que per fer possible aquest Anuari de l'Educació i consolidar-lo vàrem signar un conveni de col·laboració amb la Conselleria d'Educació i la Fundació Guillem Cifre de Colonya que dona els resultats esperats.

En aquest sentit, i d'acord amb l'estructura dissenyada per a l'Anuari, en el de 2013 hi ha vint-i-dos treballs, i té els continguts següents: Al «Pròleg», a més de la presentació de l'Anuari 2013, es fa una petita anàlisi de l'evolució de la publicació des de l'any 2004. A la «Introducció» fem una anàlisi d'aspectes de la realitat educativa de les Illes Balears d'acord amb les línies generals dels treballs que formen aquesta publicació i dels anuaris dels anys anteriors, i de les opinions personals sobre la dinàmica del curs acadèmic actual. Aquest primer text és una porta d'entrada a l'Anuari, un editorial que pretén analitzar els punts fonamentals i més significatius de l'educació a les Illes Balears.

Al segon apartat, «El sistema escolar de les Illes Balears», desenvolupam els estudis següents amb una perspectiva evolutiva: l'educació primària, l'ESO, el batxillerat, la formació professional, l'educació de les persones adultes, la immigració escolar, les escoles oficials d'idiomes, l'educació a Menorca i a Eivissa i Formentera i el sistema universitari balear.

Al tercer apartat, «El sistema educatiu no escolar de les Illes Balears», oferim dos treballs: un sobre l'evolució de l'educació social a les Illes Balears i l'altre sobre una anàlisi de deu anys de postgraus d'un curs virtual de resolució de conflictes.

Al quart apartat, «Recerca i innovació pedagògica a les Illes Balears», presentam els treballs següents: l'estat de la recerca a les Illes Balears, el resum de dues tesis doctorals: una sobre els estils de vida dels universitaris i l'altra sobre un projecte de portafoli d'aprenentatge amb eines de Web 2.0. I d'altra banda, tres projectes d'innovació pedagògica: el projecte «El barri educa» de Son Gotleu, un projecte d'atenció a la diversitat de Menorca i un projecte de PQPI a Eivissa.

Al cinquè i darrer apartat, «Estadística i legislació educativa de la comunitat autònoma de les Illes Balears», presentam dos treballs: un sobre el sistema educatiu balear en xifres i l'altre sobre l'abandonament escolar a les Illes Balears.

I a més, tal com s'ha dit, volem posar l'èmfasi en la necessitat de plantejar l'educació com un element, com un factor fonamental per a la sortida de la crisi econòmica, social i moral, no només de les Illes Balears, sinó també del conjunt d'Espanya. Però sembla que la realitat de les retallades va en un camí distint del que seria recomanable per fer del coneixement un factor de creixement econòmic i social. Aquest seria el camí, aquest seria l'enfocament, aquesta seria la perspectiva; però aquest no és el camí que s'està emprenent, sinó tot el contrari. Estam assistint, a més, a un procés d'ideologització de l'educació que consideram preocupant per tot el que té de confrontació política, de polarització d'idees i de conflicte educatiu permanent. L'inici del curs escolar 2013-14 és el més conflictiu de la democràcia i de l'autonomia balear; les retallades educatives, el Decret TIL i la manca de diàleg han propiciat una vaga massiva. Cal tornar a trobar el camí del consens, del pacte, de l'estabilitat i de la complicitat educativa.

Finalment, a més d'agrair a la Fundació Guillem Cifre de Colonya la implicació, la col·laboració i la generositat en l'edició d'aquest Anuari de l'Educació de les Illes Balears, volem agrair a tots els col·laboradors i col·laboradores la feina que han fet, la bona disposició i dedicació a l'hora d'elaborar els treballs que hi incloem. Així mateix, volem expressar agraïment a la Conselleria d'Educació del Govern de les Illes Balears pel suport que ha donat a l'Anuari. En qualsevol cas, amb aquest número de l'Anuari demostram la voluntat de continuar fent feina amb una finalitat: fer que l'educació sigui una prioritat de la societat de les Illes Balears, de les administracions educatives i de la societat civil en totes les dimensions i perspectives.

Però no voldria acabar aquest pròleg sense fer referència al que ha estat l'inici del curs 2013-14. I efectivament, no hi ha cap dubte que el curs escolar 2013-14 a les Illes Balears ha començat amb un nivell de crispació i de conflictivitat com mai no s'havia vist, amb la convocatòria d'una vaga que les dades confirmen com a massiva. El TIL ha estat la gota que ha fet vessar el tassó de la comunitat educativa; efectivament, les retallades en educació, la disminució dels sous al professorat, l'increment de les hores lectives, l'augment de les ràtios escolars, la desaparició de programes de suport a la diversitat, la disminució de les beques..., juntament amb una política de manca de diàleg, i de menyspreu a l'educació i als docents, han posat «els fonaments» d'aquesta situació, que, com he dit anteriorment, amb el TIL ha explotat definitivament en forma de vaga massiva, la més massiva que hi ha hagut a les Illes Balears contra un govern autonòmic. Una protesta que el TIL ha desencadenat, però que és, també, un rebuig a una forma no dialogant de governar l'educació, una forma incompatible amb la consecució d'una educació de qualitat, equitativa i adequada al moment actual, que necessita sempre la complicitat del professorat i de tots els agents educatius. En educació, com en tot a la vida, s'ha de convèncer, no s'ha de vèncer.

És l'hora de la **POLÍTICA**, amb majúscules. Calen polítics que surtin del seu redol ideològic i, amb altura de mires, que siguin capaços d'asseure's i començar a parlar de forma seriosa, racional, sobre evidències pedagògiques contrastades. Cal començar a parlar amb la comunitat educativa, partint de la idea que les majories absolutes no poden ser un xec en blanc als governants, perquè, tal com diu Adolfo García en un article a *El País*, les majories absolutes no poden ni han de ser parèntesis inhibidors per als ciutadans; aquests han de seguir influint sobre els seus representants.

És l'hora de la responsabilitat de tots els qui tenen la possibilitat de governar; no es pot entrar dins una dinàmica política en la qual les alternances polítiques impliquin canvis en els models

educatius o en els models lingüístics de forma permanent i alternativa. Cal un acord de mínims on tothom es pugui moure, i tenim un element comú: tots estam d'acord a potenciar l'ensenyament de l'anglès a l'escola, però segur que hi ha més elements d'acord. L'educació no es millora a cops de decret, perquè la realitat escolar és més complexa. Cal passar de l'unilateralisme al multilateralisme educatiu amb tots els implicats. En educació no totes les opinions són vàlides, però no hi ha una sola veritat. La política de la confrontació i el conflicte no són la solució. Per què als governs els costa tant arribar a acords de mínims en educació, quan s'arriba a consens en altres camps també sensibles socialment?

Tanmateix, la política educativa només es pot fer des de la decència política, moral, pedagògica i intel·lectual. Tal vegada és una ingenuïtat, però, en qualsevol cas, és l'única manera d'aconseguir una educació de més qualitat, més digna i equitativa per a tothom. Tanmateix la realitat educativa actual, malgrat tot, no convida a l'optimisme, sinó tot el contrari. Però els que creiem en l'educació tenim davant un repte al qual cal donar resposta des de la racionalitat pedagògica, des de la complicitat, des de l'evidència de l'eficàcia educativa, des del compromís.... Aquest és, en qualsevol cas, l'únic camí sobre el qual podem fer avançar l'educació del nostre petit país.